

Asia: VN/11082/2020

Yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listan päivitystarpeiden arviointi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö on esittänyt valtion liikuntaneuvostolle lausuntopyyntöön yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien televisiointia koskevan listan uudistamisesta.

1) TAUSTA

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää Suomessa yhteiskunnallisesti merkittävistä tapahtumista, jotka on välitettävä Suomen alueelle siten, että merkittävä osa (90 %) yleisöstä voi seurata niitä vapaasti vastaanotettavissa olevassa muodossa kokonaan tai osittain joko suorana tai nauhoitettuna lähetyksenä. Yhteiskunnallisesti merkittävät tapahtumat on listattu televisio- ja radiotoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1245/2014) 6 §:ssa:

- 1) Kansainvälisen olympiakomitean järjestämät kesä- ja talviolympialaiset;
- 2) Kansainvälisen jalkapalloliiton järjestämien miesten jalkapallon maailmanmestaruusloppukilpailujen avaus-, puolivälierä-, välierä- ja loppuottelut sekä Suomen maajoukkueen ottelut;
- 3) Euroopan jalkapalloliiton järjestämien miesten jalkapallon Euroopan mestaruusloppukilpailujen avaus-, puolivälierä-, välierä- ja loppuottelut sekä Suomen maajoukkueen ottelut;
- 4) Kansainvälisen jääkiekkoliiton järjestämät miesten jääkiekon maailmanmestaruuskilpailut;
- 5) Kansainvälisen hiihtoliiton järjestämät pohjoismaisten hiihtolajien maailmanmestaruuskilpailut;
- 6) Kansainvälisen yleisurheiluliiton järjestämät yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailut;
- 7) Euroopan yleisurheiluliiton järjestämät yleisurheilun Euroopan mestaruuskilpailut.

Liikenne- ja viestintäministeriö on parhaillaan uudistamassa sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2020. Lain voimaantulon jälkeen muutetaan myös asetusta televisio- ja radiotoiminnasta, minkä yhteydessä on tarkoituksenmukaista arvioida myös yh-teiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listan ajantasaisuus katsojatottumusten muutokset huomioon ottaen. Listan mahdollisen päivityksen tulee täyttää EU-sääntelyn vaatimukset.

Tapahtuman on täytettävä vähintään kaksi yhteiskunnallista merkittävyyttä kuvaavista Euroopan unionin komission kriteereistä:

- 1) erityinen kaikupohja asianomaisessa jäsenvaltiossa ja merkitys muillekin kuin niille, jotka säännöllisesti seuraavat kyseistä urheilulajia tai tapahtumaa;
- 2) yleisesti tunnustettu erityinen kulttuurinen merkitys asianomaisen jäsenvaltion väestölle kulttuuri-identiteetin muokkaajana;
- 3) maajoukkueen osallistuminen kyseiseen tapahtumaan merkittävän kansainvälisen kilpailun tai turnauksen yhteydessä; ja
- 4) tapahtuma on perinteisesti lähetetty maksuttomilla televisiokanavilla ja sillä on ollut suuret katsojamäärät.

EU komission audiovisuaalisia mediapalveluita koskeva direktiivissä (2010/13/EU) mainitaan kriteerinä myös tapahtuman ainutlaatuisuus.

2) TIETO- JA LAINSÄÄDÄNTÖPOHJA

Huippu-urheilu on tärkeä osa suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa. Huippu-urheilun yhteiskunnallisen perustelun (2018) mukaan 70 % suomalaisista kokee saavansa hyvää mieltä huippu-urheilun seuraamisesta, 72 %:n mielestä huippu-urheilijat tarjoavat myönteisiä esimerkkejä ja 74 % suomalaisista on kiinnostunut suomalaisten urheilijoiden kansainvälisestä menestyksestä.

Vuonna 2020 tehdyn selvityksen mukaan suomalaisten mielestä kiinnostavimmat urheilulajit ovat jääkiekko, yleisurheilu, hiihto, ampumahiihto sekä jalkapallo. Seuraavaksi eniten suomalaisia kiinnostavia lajeja ovat mm. mäkihyppy ja yhdistetty sekä ralli ja autourheilu yleisesti. Miehiä eniten kiinnostavia lajeja ovat jääkiekko, jalkapallo, yleisurheilu ja Formula 1. Naisia kiinnostaa eniten jääkiekko, yleisurheilu, hiihto ja taitoluistelu. Selvästi nouseva laji on elektroninen urheilu (e-urheilu), joka nousi 18-29-vuotiaiden miesten ikäluokassa ensimmäistä kertaa kiinnostavimmaksi lajiksi ohi jääkiekon. Täysi-ikäisiä e-urheilusta kiinnostuneita on Suomessa noin 400 000–450 000.

Edellisen kerran, kun yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listaa päivitettiin, listalle esitettiin lisättäväksi naisten jalkapallon ja jääkiekon arvoturnauksia sekä talvi- ja kesäparalympialaisia. Liikenne- ja viestintäministeriö arvioi tuolloin, ettei naisten jalkapallon ja jääkiekon arvoturnaukset tai paralympialaiset täytä Euroopan komission asettamia sisällöllisiä kriteereitä yhteiskunnallisen merkittävyyden määrittelyssä. Perusteluissa todettiin, etteivät nämä tapahtumat herättäneet suurta mielenkiintoa suomalaisten keskuudessa eikä niillä ole ollut laajaa katsojakuntaa samassa mittakaavassa kuin muilla listan lajeilla. Näin ollen naisten jalkapallon tai jääkiekon arvoturnauksien otteluita tai paralympialaisia ei esitetty otettavaksi yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listalle.

Naisten urheilun kiinnostavuus on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Esimerkiksi keväällä 2019 naisten jääkiekon MM-finaalia Suomen ja Yhdysvaltojen välillä seurasi yhteensä 2,4 miljoonaa katsojaa (katsojakeskiarvo 723 000). Myös naisten jalkapallon vuoden 2019 MM-lopputurnaus, josta tehtiin laadukas televisiotuotanto ja kaikki 52 ottelua esitettiin YLE:llä, saavutti suuria katsojamääriä, vaikka Suomen maajoukkue ei pelannut lopputurnauksessa. Turnauksen loppuottelua seurasi yli puoli miljoonaa suomalaista. Useat tahot, mukaan lukien Kansainvälinen olympiakomitea, ovat nostaneet esille tarpeen kehittää miesten ja naisten urheilun tasa-arvoista medianäkyvyyttä.

Myös vammaisurheilun kiinnostavuus on kasvanut viime vuosina. Läpimurtona pidetään Lontoon 2012 Paralympialaisia, jotka rikkoivat katsoja- ja tv-näkyvyyssennätyksiä niin Suomessa kuin maailmalla. Vuoden 2018 Etelä-Korean talviparalympialaisia seurasi 67 % suomalaisista ja Tokion 2020 kesäparalympialaisista (kesällä 2021) odotetaan jälleen uusia katsojaennätyksiä.

Suomessa on vahva lainsäädäntöpohja, joka velvoittaa huomioimaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuusnäkökulmat kaikessa julkisessa toiminnassa. Tasa-arvolain (609/1986) 4 §:n mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää miesten ja naisten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Tasa-arvolain mukaan tulee erityisesti muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista. Naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen tulee ottaa huomioon myös palvelujen saatavuudessa ja tarjonnassa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/20145) 5 §:n mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Myös liikuntalain (390/2015) tavoitteiden toteuttamisessa lähtökohtana on tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Lisäksi Suomea sitoo vuonna 2016 ratifioitu YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (CRPD). Sopimuksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja osallisuutta yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla.

Urheilulajien suosion arvioiminen on paikoin haastavaa, sillä syy-seuraussuhde ei ole yksiselitteinen. Todennäköisesti se, mitä televisiosta näytetään, laadukkaasti tuotettuna, lisää lajin kiinnostavuutta. Päinvastoin sen, mitä televisiosta ei voi nähdä, on hankala kasvattaa kiinnostavuuttaan. Lisäksi on tärkeää tunnistaa, että sillä, mitä urheilua suurelle yleisölle televisoidaan, on merkitystä myös

kasvatuksen sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. ”Et voi tulla siksi, jota et näe” - ilmaisu kuvaa hyvin sitä, mikä merkitys televisiolähetyksillä on esimerkiksi tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen liikunta- ja urheilukulttuurin edistäjänä.

3) VALTION LIIKUNTANEUVOSTON KANNANOTTO

1) Valtion liikuntaneuvosto toteaa, että nykyinen lista yhteiskunnallisesti merkittävistä tapahtumista vastaa EU komission kriteerejä. Lista on tietopohjan valossa edelleen perusteltu ja nykyiset listalla olevat tapahtumat tulee säilyttää.

2) Valtion liikuntaneuvosto näkee välttämättömänä, että listaa täydennetään jokaisen listalla olevan tapahtuman osalta naisten vastaavilla tapahtumilla. Listalle tulee nostaa myös Paralympialaiset. Edellä esitetyn tietopohjan mukaan naisten urheilua ja vammaisurheilua seurataan yhä enemmän. Lisäksi on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolain sekä suomalaisen arvopohjan hengen mukaista, että huippu-urheilua on katsottavissa monimuotoisesti.

3) Lisäksi valtion liikuntaneuvosto esittää, että yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listaa päivitetäisiin seuraavasti:

- Olympialaisten ja Paralympialaisten osalta vähintään suomalaisten urheilijoiden kilpailulajit.
- Jalkapallon osalta Suomen miesten ja naisten maajoukkueiden Euroopan mestaruus- ja maailmanmestaruuskilpailuiden karsintaottelut.
- Jalkapallon Euroopan mestaruus- ja maailmanmestaruusloppukilpailujen osalta kaikki ottelut.

4) LISÄKSI VALTION LIIKUNTANEUVOSTO ESITTÄÄ HARKITTAVAKSI, että yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listaa päivitetäisiin seuraavassa järjestyksessä:

1. Taitoluistelun MM-kilpailut. Taitoluistelu on naisia kiinnostavien lajien TOP5-listallalla. Taitoluistelua on pitkään näytetty maksuttomilla televisiokanavilla, mutta vuonna 2019 lajin arvokisat siirtyivät maksullisille kanaville.
2. Koripallon ja lentopallon MM- ja EM-loppukilpailut sekä salibandyn MM-loppukilpailut Suomen otteluiden osalta (miehet ja naiset). Nämä sisäpalloilulajit ovat kasvattaneet kiinnostustaan viime vuosina Suomen joukkueiden kansainvälisen menestyksen myötä. Suomen pelit on perinteisesti näytetty maksuttomilla televisiokanavilla.
3. Ralliautoilun Suomen MM-osakilpailu. Ralliautoilu on suomalaisia kiinnostavien lajien TOP10-listalla. Suomen osakilpailulla on pitkä historia (järjestetty vuodesta 1951) ja se on suosittu

yleisötapahtuma Suomessa. Rallin MM-sarjaa on ollut aiemmin nähtävissä Suomessa sekä maksullisilla että maksuttomilla kanavilla.

4. Pesäpallon Itä-Länsi-ottelu (miehet ja naiset). Pesäpallo on Suomen kansallispelejä, jolla on pitkät perinteet sekä erityinen asema suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Vuosittainen Itä-Länsi-ottelu on perinteinen pesäpallon arvo-ottelu (järjestetty vuodesta 1932) ja katsojamäärältään suurimpia pesäpallon ottelutapahtumia niin naisissa kuin miehissä. Itä-Länsi-ottelu on ollut viime vuosina nähtävissä maksuttomilla kanavilla.

Lähteet

1. Laki sähköisen viestinnän palveluista (917/2014) 212.3 §. Viitattu 29.5.2020.
2. Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu (2018). Suomen Olympiakomitea ja Suomen Paralympiakomitea.
3. SponsorInsight 2020.
www.sponsorinsight.fi/uploads/1/1/1/0/11102604/sponsor_insight_lehdisto%CC%88tiedote_17_03_2020_urheilulajit.pdf ja tutkimusjohtaja Klaus Virkkusen (SponsorInsight) esitys Kansallisessa liikuntafoorumissa 29.10.2019. www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/11/Klaus-Virkkunen-Liikunnan-ja-urheilun-asiakassegmentit-Liikuntafoorumi-2019.pdf
4. ”Tutkimus: Jääkiekko jatkaa suomalaisten suosikkilajina – E-urheilu on nuorten miesten keskuudessa jääkiekkoa-kin suosituimpaa”. YLE 19.3.2019 <https://yle.fi/urheilu/3-10696738> ja ”Telia Esports Series -e-urheilusarjassa pelaa-vat joukkueet selvillä – E-urheilusta kiinnostuneita Suomessa jo lähes puoli miljoonaa”. Telia 2.4.2019, www.epressi.com/tiedotteet/telekommunikaatio/telia-esports-series-e-urheilusarjassa-pelaavat-joukkueet-selvilla-e-urheilusta-kiinnostuneita-suomessa-jo-lahes-puoli-miljoonaa.html
5. Liikenne ja viestintäministeriön muistio 9.2.2007: Valtioneuvoston asetus yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien televisioinnista.
6. https://library.olympic.org/Default/doc/SYRACUSE/177154/portrayal-guidelines-for-gender-balanced-representation-international-olympic-committee?_lg=en-GB
7. IPC. Para sports on the rise. 2019. Nielsen sports. David Lucas.
8. Vammaisurheilu & -liikunta 2019/04
9. Suomen Palloliiton huippujalkapallopäällikkö Marianne Miettinen, Suomen Urheilugaala 17.1.2020. <https://yle.fi/urheilu/3-11161894>

Piispanen Toni
Opetus- ja kulttuuriministeriö - Valtion liikuntaneuvosto